

10-10-2019

THE IMPORTANCE OF DEVELOPMENT IN THE DEVELOPMENT OF PERSONAL SPIRITUALITY

Orzubek Omonturdiyev

Lecturer, Samarkand State Architectural and Civil Engineering Institute

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Omonturdiyev, Orzubek (2019) "THE IMPORTANCE OF DEVELOPMENT IN THE DEVELOPMENT OF PERSONAL SPIRITUALITY," *Scientific Bulletin of Namangan State University*. Vol. 1 : Iss. 10 , Article 36. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss10/36>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific Bulletin of Namangan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

THE IMPORTANCE OF DEVELOPMENT IN THE DEVELOPMENT OF PERSONAL SPIRITUALITY

Cover Page Footnote

???????

Erratum

???????

SHAXS MA'NAVIY BORLIG'INING TAKOMILLASHUVIDA QADRIYATLARNING AHAMIYATI

Orzubek Omonturdiyev

Samarqand davlat arxitektura-qurilish instituti o'qituvchisi

Аннотация: Mazkur maqolada qadriyatlarning mohiyati, mazmuni, namoyon bo'lish shakllari bilan bog'liq muammolarning tahliliga asosiy e'tibor qaratilgan. Kishilar qadim zamonlardanoq o'zlarini o'rab turgan olam, undagi narsa, voqea va hodisalar, odamlar o'rtasidagi munosabatlarga baho berganlar, ularning qadri to'g'risida fikr yuritganlar. Tadqiqotlar orasida qadriyatlar to'g'risidagi bilimlarga nisbatan turli munosabatni kuzatish mumkin. Bu munosabatlar haqida maqolada mulohaza qilingan.

Shaxsning ma'naviy borlig'ining takomillashuvida milliy va umuminsoniy, iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy qadriyatlarning uyg'unligi, "qadriyatlar" shaxs ma'naviy borlig'ida asosiy o'rin egallashi, inson faoliyati, u yaratgan boyliklar bilan bog'liq tushuncha ekani, shaxsning ma'naviy yuksalishida axloqiy va diniy qadriyatlarning dialektikasi, axloqiy qadriyatlarga antropologik yondashilib, ularning shaxs ma'naviyatining yuksalishiga ta'siri, jamiyatimizning ma'naviy yangilanishiga islomiy transsendental qadriyatlarning ta'siri tadqiq qilindi, ijtimoiy-siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy qadriyatlar shaxsning faolligini darajasini belgilashi va ularning inson omili bilan bog'liq jihatlari ham tahlil qilib o'tilgan.

Калит so'zlar: shaxs, qadriyat, mustaqillik, istiqloq, milliy iftixor, qadriyatshunoslik, qadriyatlar falsafasi, qadriyatlar nazariyasi, shaxs ma'naviy borlig'i, axloqiy qadriyatlar, diniy qadriyatlar, ijtimoiy-siyosiy qadriyatlar, ma'naviy yangilanish, ehtiyoj, iqtisodiy qadriyatlar, fuqarolik jamiyati.

ЗНАЧЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ В РАЗВИТИИ ЛИЧНОЙ ДУХОВНОСТИ

Орзубек Омонтурдиев

преподаватель Самаркандского государственного архитектурно-строительного
института

Аннотация: Эта статья посвящена анализу вопросов, связанных с сущностью, содержанием и формами ценностей. Люди с древних времен оценивали мир, свое окружение, события, отношения между людьми и их ценность. Исследования показывают разное отношение к ценностям и эти отношения обсуждаются в статье.

Гармония национальных и общечеловеческих, экономических, социальных и политических ценностей в развитии духовного бытия личности играет ключевую роль в духовном существовании человека, понимании человеческой деятельности и созданного им богатства. Дialeктика нравственных и религиозных ценностей в духовном росте личности, антропологический подход к моральным ценностям, их влияние на развитие духовности личности, влияние исламских ценностей на духовное обновление нашего общества, социально-политические, социально-экономические ценности имеют большое значение. Степень их активности и их человеческий фактор также анализируются в статье.

Ключевые слова: личность, ценности, независимость, национальная гордость, теория ценностей, духовная идентичность, моральные ценности, религиозные ценности,

социальные и политические ценности, духовное обновление, потребность, экономические ценности, гражданское общество.

THE IMPORTANCE OF DEVELOPMENT IN THE DEVELOPMENT OF PERSONAL SPIRITUALITY

Orzubek Omonturdiyev

Lecturer, Samarkand State Architectural and Civil Engineering Institute

Abstract: *This article is devoted to the analysis of issues related to the essence, content and forms of values. People from ancient times evaluated the world, their environment, events, relationships between people and their value. Studies show a different attitude towards values and these relationships are discussed in the article.*

The harmony of national and universal, economic, social and political values in the development of the spiritual being of the individual plays a key role in the spiritual existence of a person, understanding of human activity and the wealth created by him. The dialectic of moral and religious values in the spiritual growth of an individual, the anthropological approach to moral values, their influence on the development of individual spirituality, the influence of Islamic values on the spiritual renewal of our society, socio-political, socio-economic values are of great importance. The degree of their activity and their human factor are also analyzed in the article.

Keywords: *personality, values, independence, national pride, value theory, spiritual identity, moral values, religious values, social and political values, spiritual renewal, need, economic values, civil society.*

Shaxsning ma'naviy jihatdan yuksalishi ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy omillar rivojlanishi bilan bog'liqdir.

Shu o'rinda aytish joizki, hozirda O'zbekiston jahon mamlakatlari bilan ma'naviy aloqalarni jadallik bilan amalga oshirmoqda. Shuning uchun har bir shaxsning mamlakat manfaati yo'lida milliy va umuminsoniy qadriyatlardan yanada bahramand bo'lishida o'z ma'naviy borlig'idagi qadriyatlarni takomillashtirib borishi davr talabidir.

Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev takidlaganlaridek "Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan, qat'iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz.

Yoshlarimizni mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz" [1]. Ma'lumki milliy taraqqiyotimizning tarixiy-madaniy rivojlanishi, ijtimoiy-tarixiy qadriyatlarni shakllanish jarayonida o'ziga xos g'oyalar tizimi yaratib berilgan. "Albatta, har qaysi xalq yoki millatning ma'naviyatini uning tarixi, o'ziga xos urf-odat va an'analari, hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tasavvur etib bo'lmaydi. Bu borada, tabiiyki, ma'naviy meros, madaniy boyliklar, ko'hna tarixiy yodgorliklar eng muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi" [2].

Hozigi globallashuv jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarining uyg'unlashuvi shiddat bilan tezlashmoqda. Shuningdek, globallashuv jarayonlari insoniyat taraqqiyotining yangi modelini yaratishga hamda milliy davlatlarni o'z rivojlanish yo'llarini aniqlab olishga undamoqda. Shu bilan birga, globallashuvning milliy taraqqiyotga xavf solayotgan hamda milliy madaniyatlarning rivojlanishiga to'siq bo'layotgan salbiy jihatlari ham namoyon bo'lmoqda. Bu hol milliy qadriyatlarni asrash, o'rganish va kelgusi avlodlarga yetkazish masalasini kun tartibiga qo'yadi. Demak, global taraqqiyotda erishishda milliy qadriyatlarining o'rnini o'rganish nafaqat ilmiy-nazariy, balki, ijtimoiy-amaliy ahamiyatga ham egadir.

Qadriyatlar ijtimoiy xususiyatga ega bo'lib, kishilarning amaliy faoliyati jarayonida paydo bo'ladilar va rivojlanadi. Inson yo'q joyda biron narsaning qadr-qimmatini ham bo'lmaydi. Odatda qadriyatlar insonning turli sohadagi, avvalo, ishlab chiqarish, mehnat sohasidagi faoliyati uchun zarur bo'lgan va foyda keltiradigan narsalar, hodisalar va ma'naviy jarayonlar majmui bilan bog'liq ravishda yuzaga keladi.

Insonning o'zini qadriyat sifatida talqin qilish bilan uning qadri va shaxsiy darajadagi qadriyatlar tizimi to'g'risidagi masalalar bir-biridan farq qiladi. Bu borada taniqli qadriyatshunos olim Q.Nazarov shunday deydi: " - har bir inson, shaxsni qadriyat sifatida qarash mumkin. Bunda insonning o'zi, uning tabiiy-tarixiy jarayondagi mavjudligi, tirik jonzodlar orasida yagona ijtimoiy vujud ekanligi e'tiborga olinadi. Bu boradagi tahlil aniq insonga qaratilgan bo'lib, uni maxsus tadqiqot mavzusining ob'ektiga aylantiradi;

-insonning qadri, ya'ni uni ijtimoiy jarayonlardagi o'rnini, atrof-muhit va boshqa kishilar uchun ahamiyatini, jamiyatdagi mavqei va boshqalarni tadqiq qilish ham mumkin. Bu boradagi tahlil insonning ijtimoiy-tarixiy ahamiyatini o'rganishga asoslanadi;

- shaxsning ma'naviy olami, qiyofasi, qiziqishlari, talab va ehtiyojlari, faoliyati bilan bog'liq qadriyatlar tizimini ham tahlil qilish mumkin, bunda asosiy e'tibor qadriyatlarining shaxsiy (alohida, yakka) darajada namoyon bo'lish shakllari va xususiyatlariga qaratiladi" [3].

Shaxs mustahkam iymon-e'tiqodga, g'oyaga, insoniy fazilatlarga ega bo'lgan, Vatan, millat tuyg'usi bilan yashaydigan, o'zida davr xususiyatlarini ifoda etadigan insondir. Jamiyat o'z taraqqiyoti davomida vujudga kelgan muammolarini ifoda etadigan insondir. Jamiyat o'z taraqqiyoti davomida vujudga kelgan muammolarni hal etish uchun shaxsning muayyan tarixiy tillarini yaratadi. Ma'lumki, har bir o'zgargan tarixiy sharoitda shaxsning mohiyatini va mazmunini yangicha tushunish zaruriyati vujudga keladi. Shunday ekan, bugungi kunda Ozbekistonda shiddat bilan turli sohalarda olib borilayotgan islohatlar jarayonida fozil va barkamol inson shaxsini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shuning uchun mamlakatimizda ta'lim-tarbiya sohasida amalga oshirilayotgan tub o'zgarishlar islohotlar o'z oldiga ana shunday shaxs tipini shakllantirishni maqsad qilib qo'ydi.

Inson o'z hayoti davomida tana va ruh ehtiyojlarini qondirishga intiladi. Tana ehtiyojlarini qondirish inson borlig'ining zarur sharti hisoblanadi. Biroq hayotning ma'nosini faqat hayot ne'matlaridan ko'proq bahramand bo'lishda, tanani semirtirishda, lazatlanishda, boylikka ruju qo'yishda, maishatparastlikda deb bilish insonning

mohiyatiga ziddir. Bunday biryoqlamalilik insonni tubanlikka olib keladi. Aksincha inson ruhining ijobiy xislatlar asnosida kamol topishi bilan unda ma'rifatparvarlik, odamiylik, odillik, rahm-shavqat, diyonat, vijdon, oliy himmatlik, vatanparvarlik, burchga sadoqatlik shakllanadi. Yuksak ma'naviyat insonni ruhan poklaydi, iymon-e'tiqodini mustahkamlaydi.

Yuksak ma'naviyatgina inson ehtiyojlarini oqilona qondirishga ijtimoiy adolat doirasida yashashga, saxiy va oliyhimmat bo'lishga olib keladi. Shu o'rinda birinchi prezidentimiz I.A.Karimov ta'kidlaganlaridek "Biz xalqimizning dunyoda hech kimdan kam bo'lmasligiga, farzandlarimizning bizdan ko'ra kuchli, bilimli, don ova albatta baxtli bo'lib yashashi uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etayotgan ekanmiz, bu borada ma'naviy tarbiya masalasi, hech shubhasiz, beqiyos ahamiyat kasb etadi. Agar biz bu masalada xushyorlik va sezgirligimizni qan'iyat va mas'uliyatimizni yo'qotsak, bu ota muhim ishni o'z holatiga, o'zboshimchalikka tashlab qoyadigan bo'lsak, muqaddas qadriyatlarimizga yo'g'rilgan va ulardan oziqlangan ma'naviyatimizdan, tarixiy xotiramizdan ayrilib, oxir oqibatta o'zimiz intilgan umumbashariy taraqqiyot yo'lidan chetga chiqib qolishimiz mumkin" [2].

Shuningdek, inson qadri uning ijtimoiy xususiyatlari, jamiyatda amalga oshirgan faoliyati, boshqalarga va atrof-muhitga munosabati, hatti-harakatining ahamiyati sifatida kamolotga etganligi, ijtimoiy xususiyatlarni o'zlashtirib olganligi va ularni ma'naviy qiyofasida namoyon qila olganligida ham ko'rinadi.

Ma'naviy meros, tarixiy tajriba, an'ana va urf-odatlar – shaxs kamolotida axloqiy qadriyatlar darajasiga etishida tarbiya institutlarining o'rni beqiyosdir.

Umuminsoniy va milliy ma'naviyatni harakatga keltiruvchi kuch, uning ijodkori shaxs ma'naviyati hisoblanadi. Shaxs ma'naviyati qanchalik yuksak bo'lsa, umuminsoniy va milliy ma'naviyat ham shunchalik umrboqiy bo'ladi. Shaxs ma'naviyati har bir kishining o'zini insoniyat farzandi, muayyan millat vakili, davlat fuqarosi deb bilgan holda o'z vatani tuprog'ini, suvini, havosini va jamiki boyliklarini ko'z qorachig'iday asrashlari, uning ozodligi-obodligi, ravnaqi, har bir fuqaroning huquq va erkinliklarini hurmat qilish, izzatini joyiga qo'yish yo'lida chin vijdon, imon, e'tiqod, sadoqat, ishonch, halollik, dovyuraklik, beg'arazlik, hurmat, katta fidoyilik va aqliy teranlik bilan faoliyat olib borishga qaratilgan ichki ruhiy va aqliy olamining majmuiga aytiladi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, shaxs ma'naviyati:

birinchidan, hissiy va aqliy jihatdan o'zining kimligini, ya'ni o'zligini anglash, aniqrog'i, qaysi odamning, millatning, Vatanning farzandi ekanligini idrok etish;

ikkinchidan, o'zi mansub bo'lgan oila, millat, vatan bilan faxrlanish, g'ururlanish;

uchinchidan, oilasi, millati, Vatanning ravnaqi yo'lida ilm olish, tarbiya topish hamda unga sadoqat, imon-e'tiqod bilan hizmat qilish;

to'rtinchidan, har qanday insonning haq-huquqlarini hurmat qilish;

beshinchidan, ilm-fanni insoniyat rivojini ta'minlovchi, jafokash mehnat ahlining og'irini engil qiluvchi vosita deb bilish, shuningdek, ajdodlar xotirasiga chuqur hurmat bajo keltirish kabi bir qator ichki ruhiy va aqliy his- tuyg'ular, qarashlar, teran bilimlar va xatti-harakatlarni o'z ichiga oladi.

Shaxsning ma'naviy kamoloti jarayonida jamiyat, davlat, xalq, elat, millat, ijtimoiy guruh, jamoa, oila, ota-ona mavjud voqelikdan kelib chiqqan holda unga nisbatan bir qator axloqiy-ma'naviy, siyosiy-huquqiy, ma'rifiy-madaniy ahamiyatga ega bo'lgan talabalarni qo'yadi va uni amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratib beradi.

Shaxs avvalo inson, odam bolasi sifatida eng oliy qadriyat hisoblanadi. Uning ma'naviy kamoloti hozirgi kunda ko'p jihatdan umuminsoniy, milliy va shaxsiy qadriyatlarning ta'siriga, aks ta'siriga bog'liq.

Qadriyatlar shaxs ma'naviy kamolotining barcha bosqichlarida komillik sari intilayotgan har bir kimsaning dunyoqarashiga o'zining faol ta'sirini o'tkazadi.

Shaxsning ma'naviy borligini tashkil etgan qadriyatlar qotib qolgan, dogmatik tuzulma emas. Chunki jamiyat sohalari doim rivojlanishda, taraqqiyotdadir. Shaxs ma'naviy borlig'ini va undagi qadriyatlarni o'rganish, tuzilmasini, shakllarini tizimlashtirish va ularni jamiyat hayotida qanday o'rin egallashi borasida quyidagi xulosalarga keldik:

birinchidan, ma'naviy qadriyatlar insonlarning talab va ehtiyojlari asosida aql-zakovat bilan yaratilgan, ularning tasavvuri, tafakkuri, kelgusi orzu-istagi, e'tiqodi, axloq qoidalarini o'zida mujassam etgan, amaliy hayotda sayqal topgan ma'naviy boylik bo'lib, tarbiyaning tayanch vositasi hisoblanadi;

ikkinchidan, qadriyatlar tarixiy taraqqiyot bosqichiga ega, hayotda sinalgan, ijtimoiy taraqqiyotda ahamiyatli, avloddan-avlodga o'tuvchi ijtimoiy hodisadir;

uchinchidan, qadriyatlar shaxs hayotida barqarorlikni taminlovchi, jamiyatni ontologik xususiyatini tashkil etuvchi majmuadir;

to'rtinchidan, milliy g'oya va uning tamoyillari qadriyatlarni shakllanishiga asos, ma'naviy zamin bo'lib xizmat qiladi;

beshinchidan, shaxsning ma'naviy borlig'idagi yangilanish xalqimizning tarixiy-madaniy tajribasiga, pozitiv ahamiyatga ega an'analari, tasavvurlari, ideallari va qadriyatlarga bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan, jahon tajribasidan o'tgan, umuminsoniy boyliklarga aylangan, ijtimoiy taraqqiyot mezonlari, ko'rsatkichlari sifatida shakllangan qadriyatlarga bog'liq bo'ladi.

References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom etirib, yangi bosqichga ko'taramiz. -Toshkent: O'zbekiston -2007.-B. 145.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.-Toshkent: Ma'naviyat, 2008. -B.3.
3. Nazarov Q. Qadriyatlar falsafasi (Aksiologiya) -Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyat nashriyoti, 2004. –B. 147.